EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 21. 11. 2024
COM(2024) 552 final

SPRÁVA KOMISIE

Prvá dvojročná správa Európskej únie o transparentnosti pre Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy (požadovaná na základe rámca pre zvýšenie transparentnosti)

{SWD(2024) 273 final}

1. Úvod a zhrnutie

Antropogénne globálne otepľovanie pokračuje zrýchleným tempom a má vplyv na všetky regióny sveta, pričom Európa sa otepľuje dvakrát rýchlejšie ako celosvetový priemer[1]. Na obmedzenie otepľovania na cieľovú teplotu 1,5 °C podľa Parížskej dohody je potrebné, aby globálne emisie skleníkových plynov dosiahli svoj vrchol najneskôr do roku 2025 a do roku 2030 sa znížili o 43 %[2]. Zmena klímy má rozsiahle nepriaznivé dôsledky. Európa čelí riziku intenzívnejších a častejších vĺn horúčav, dlhotrvajúcim suchám, intenzívnejším zrážkam, nižšej priemernej rýchlosti vetra a menšiemu množstvu snehu.

Európska únia (EÚ) a jej členské štáty sa zaviazali k ambicióznym opatreniam v reakcii na hrozby, ktoré predstavuje zmena klímy. Všetkých 27 členských štátov EÚ sa v súlade s Parížskou dohodou zaviazalo dosiahnuť do roku 2050 klimaticky neutrálnu EÚ. V októbri 2016 ratifikovali Parížsku dohodu so spoločným a záväzným cieľom znížiť do roku 2030 emisie skleníkových plynov v celom hospodárstve aspoň o 40 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Na základe usmernení Európskej rady predložila EÚ v decembri 2022 nový a ambicióznejší cieľ v oblasti klímy pre EÚ a jej 27 členských štátov, ktorým je čisté domáce zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 o najmenej 55 % v porovnaní s rokom 1990, čím preukázala väčšie ambície a záväzok plniť Parížsku dohodu.

Táto správa a sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie (SWD) predstavujú prvú dvojročnú správu Európskej únie o transparentnosti. Komisia túto správu vypracovala na základe usmernení, ktoré prijal Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC), Parížskej dohody a článku 29 ods. 5 písm. a) nariadenia (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy[3]. EÚ sa rozhodla predložiť svoju národnú inventúru skleníkových plynov na rok 2024 ako samostatnú správu.

Z najnovších údajov o inventúre vyplýva, že emisie skleníkových plynov v EÚ naďalej klesajú a do roku 2022 sa má v porovnaní s rokom 1990 dosiahnuť čisté zníženie o 32,6 %, čo svedčí o pokroku pri dosahovaní cieľov. V tejto správe sa poskytujú podrobné informácie o emisiách skleníkových plynov a ich odstraňovaní v roku 2022 a ukazuje sa v nej pokrok EÚ pri vykonávaní a dosahovaní jej vnútroštátne stanoveného príspevku (NDC) podľa Parížskej dohody. V kapitole 3 sa predstavujú politiky a opatrenia EÚ na zmiernenie zmeny klímy vrátane legislatívneho balíka „Fit For 55“ prijatého v roku 2023, ktorým sa posilňujú politiky a opatrenia, aby EÚ mohla splniť aktualizovaný cieľ na rok 2030, a uvádzajú sa tu prognózy emisií skleníkových plynov a ich odstraňovania. V kapitole 4 je následne načrtnutá stratégia EÚ na adaptáciu na dôsledky zmeny klímy a budovanie odolnosti. V kapitole 5 správy je predstavená podpora, ktorú inštitúcie EÚ poskytujú rozvojovým krajinám. A napokon kapitola 6 obsahuje informácie o tom, ako EÚ zvyšuje súlad finančných tokov s cestou k nízkym emisiám skleníkových plynov a rozvoju odolnému voči zmene klímy.

1.1 Emisie skleníkových plynov a ich odstraňovanie

Celkové emisie skleníkových plynov v EÚ sa v posledných desaťročiach znížili v dôsledku poklesu využívania uhlia, zvýšenej miery dekarbonizácie hospodárstva EÚ prostredníctvom

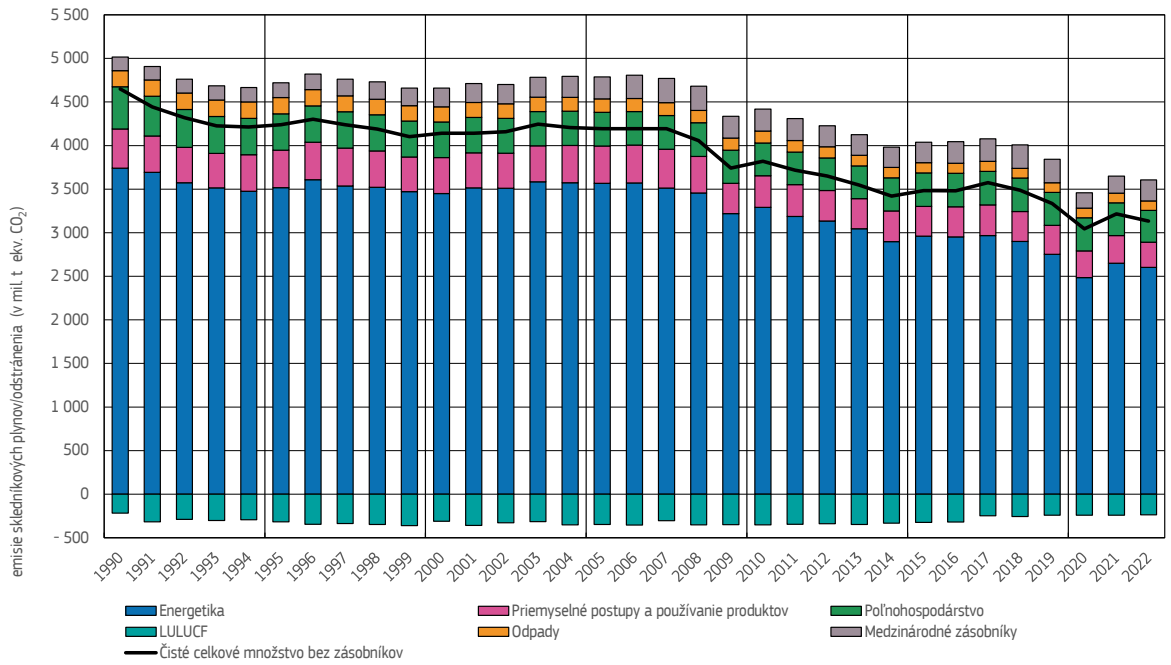
[1] Služba monitorovania zmeny klímy programu Copernicus (C3S), 2024: *European State of the Climate 2023* (Európsky stav klímy v roku 2023), zhrnutie, s. 23: https://doi.org/10.24381/bs9v-8c66.

[2] IPCC, 2023: *Summary for Policymakers* (Zhrnutie pre tvorcov politík). V: *Climate Change 2023* (Zmena klímy 2023): *Synthesis Report* (Súhrnná správa). Príspevok pracovnej skupiny I, II a III k šiestej hodnotiacej správe Medzivládneho panelu o zmene klímy [hlavný tím autorov, H. Lee a J. Romero (eds.)]. IPCC, Ženeva, Švajčiarsko, s. 1-34, doi: 10.59327/IPCC/AR6-9789291691647.001.

[3] Nariadenie – 2018/1999 – SK – EUR-Lex (europa.eu).

rýchleho rozvoja energií z obnoviteľných zdrojov, pokroku v oblasti energetickej efektívnosti a ambicióznych politík na zmiernenie zmeny klímy. V rokoch 1990 až 2022 sa čistá bilancia emisií skleníkových plynov znížila o 32,6 %. Táto čistá bilancia emisií nezahŕňa emisie z medzinárodnej leteckej a námornej dopravy („medzinárodné zásobníky“) a zahŕňa emisie a ich odstraňovanie zo sektora využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospodárstva (LULUCF), ktorý predstavuje čistý záchyt emisií skleníkových plynov v EÚ, ale jeho objem klesá.

Obrázok 1: Emisie skleníkových plynov/ich odstraňovanie v EÚ podľa odvetví, 1990 až 2022

Zdroj: Ročná inventúra skleníkových plynov Európskej únie 1990 – 2022

V roku 2022 predstavoval energetický sektor 77 % emisií skleníkových plynov (bez sektora LULUCF), po ktorom nasledovali poľnohospodárstvo (11 %), priemyselné postupy a používanie produktov (9 %) a sektor odpadov (3 %). Hlavným skleníkovým plynom je oxid uhličitý, ktorého podiel na emisiách je na úrovni 81 %. Metán tvorí 12 %, oxid dusný 5 % a fluórované plyny 2 % emisií.

1.2 Pokrok pri dosahovaní cieľa vnútroštátne stanoveného príspevku EÚ (NDC)

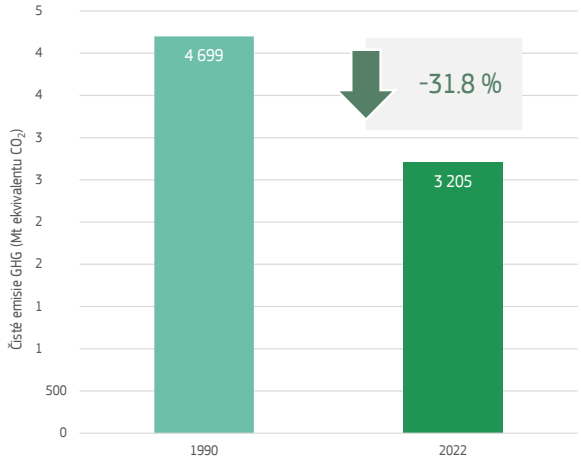
V rámci Parížskej dohody sa Európska únia a jej členské štáty zaviazali k ambicióznemu cieľu znížiť čistú bilanciu emisií skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s rokom 1990. V európskom právnom predpise v oblasti klímy[46] sa stanovuje cieľ klimatickej neutrality do roku 2050 a strednodobý cieľ znížiť čistú bilanciu emisií skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Tieto ciele sa vzťahujú na emisie a ich odstraňovanie, ktoré sú upravené v práve Únie.

NDC EÚ je opísaný v dokumente, ktorý EÚ predložila 17. októbra 2023 UNFCCC. NDC EÚ je cieľ čistého zníženia emisií v rámci celého hospodárstva, ktorý zahŕňa čisté odstraňovanie z LULUCF a emisií z činností medzinárodnej leteckej a námornej dopravy regulovaných, ako sa stanovuje na rok 2030 v prílohe I k smernici o ETS. Preto NDC EÚ zahŕňa emisie

z medzinárodnej leteckej a medzinárodnej námornej dopravy. Tento cieľ sa má dosiahnuť na domácej úrovni (t. j. v rámci EÚ) bez použitia medzinárodných kreditov.

V tejto prvej dvojročnej správe o transparentnosti EÚ informuje o svojom pokroku pri dosahovaní svojho cieľa NDC. Keďže tento cieľ NDC zahŕňa špecifické emisie z medzinárodnej leteckej a medzinárodnej námornej dopravy, jeho rozsah je širší ako rozsah národnej inventúry emisií skleníkových plynov, ale užší ako rozsah cieľa EÚ do roku 2030 podľa právneho predpisu v oblasti klímy, pokiaľ ide o leteckú a námornú dopravu. Vzhľadom na rozsah NDC sa emisie od roku 1990 do roku 2022 znížili o 31,8 %.

Obrázok 2: Emisie v rámci rozsahu NDC v rokoch 1990 a 2022

Na dosiahnutie cieľa znížiť emisie do roku 2030 aspoň o 55 % je potrebné ďalšie znižovanie emisií. Na tento účel EÚ a jej členské štáty zaviedli komplexný rámec nových a posilnených politík a opatrení, známy ako „balík Fit for 55“. Cieľom balíka je zrýchliť znižovanie emisií v sektoroch, na ktoré sa vzťahuje systém EÚ na obchodovanie s emisiami (EU ETS), a v sektoroch, na ktoré sa vzťahuje nariadenie o spoločnom úsilí, a zvýšiť odstraňovanie uhlíka v sektore LULUCF.

1.3 Politiky a opatrenia na zmiernenie zmeny klímy

Rámec Európskej únie pre politiky v oblasti klímy a energetiky do roku 2030 je súbor politík, ktorými sa má zabezpečiť, aby EÚ a jej členské štáty splnili svoje záväzky v oblasti zmierňovania zmeny klímy vyplývajúce z Parížskej dohody. Tento rámec sa riadi európskym právnym predpisom v oblasti klímy, ktorý zahŕňa ambicióznejší cieľ v oblasti klímy do roku 2030, ustanovenia o vypracovaní cieľa v oblasti klímy do roku 2040 a cieľ klimatickej neutrality do roku 2050.

Systém EÚ na obchodovanie s emisiami (EU ETS) je základným kameňom rámca politík v oblasti klímy a energetiky na obdobie do roku 2030. Stanovuje cenu uhlíka, tým, že sa v ňom stanovuje maximálny počet emisných kvót v energetickom a priemyselnom sektore, ako aj pre konkrétne lety a plavby v leteckej a námornej doprave sa stanovuje cena uhlíka. Emisie skleníkových plynov z týchto sektorov sa musia do roku 2030 znížiť o 62 % v porovnaní s úrovňami z roku 2005. Okrem toho sa obchodovanie s emisiami v EÚ od roku 2027 rozšíri na emisie zo spaľovania palív v budovách, z cestnej dopravy a ďalších sektorov (najmä malých priemyselných odvetví, na ktoré sa nevzťahuje súčasný EU ETS), pričom sa vytvorí Sociálno-klimatický fond financovaný z aukcií emisných kvót na podporu najzraniteľnejších domácností a mikropodnikov. Limit sa stanoví tak, aby sa emisie z týchto sektorov do roku 2030 znížili o 42 % v porovnaní s úrovňami z roku 2005.

V nariadení o spoločnom úsilí sa stanovujú individuálne záväzné ciele zníženia emisií pre členské štáty EÚ v sektoroch mimo EU ETS a sektora LULUCF, konkrétne vo vnútroštátnej doprave (okrem leteckej), v budovách, poľnohospodárstve, odpadovom sektore a malých priemyselných odvetviach. V týchto sektoroch sa musia emisie skleníkových plynov do roku 2030 znížiť o 40 % v porovnaní s úrovňami z roku 2005, pričom ciele zníženia jednotlivých členských štátov sa pohybujú od 10 % do 50 %.

Dosahovanie týchto cieľov je podporované viacerými sektorovými politikami a opatreniami vrátane smernice o energetickej efektívnosti, smernice o obnoviteľných zdrojoch energie a noriem emisií CO_2 v cestnej doprave, ako aj prostredníctvom finančných prostriedkov EÚ vrátane Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, Kohézneho fondu, spoločnej poľnohospodárskej politiky, Modernizačného fondu alebo Inovačného fondu.

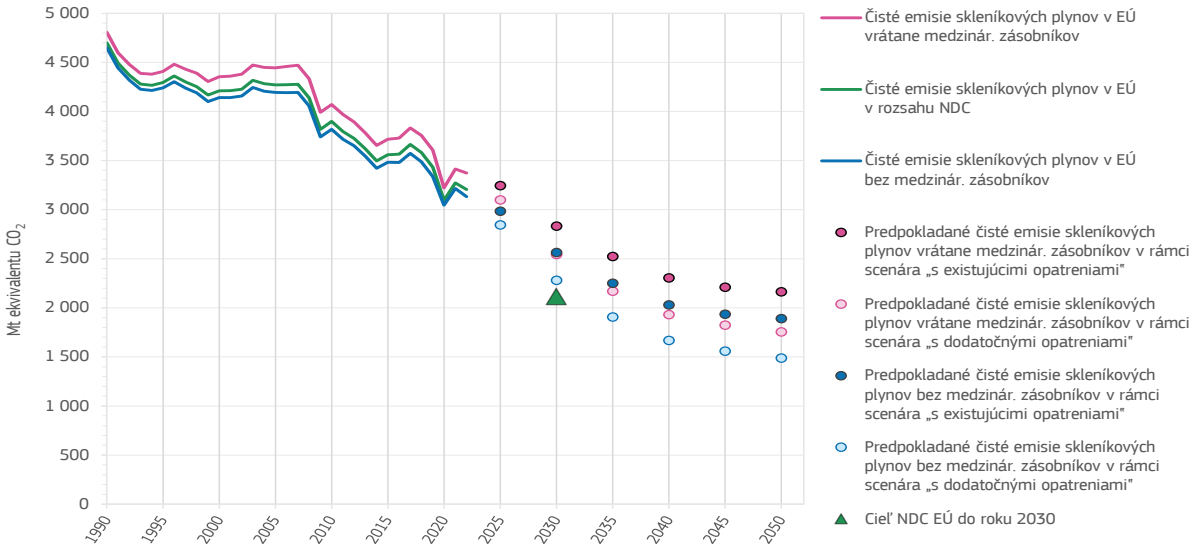
V sektore LULUCF sa nariadením o LULUCF zaviedol celoeurópsky cieľ čistého odstraňovania uhlíka vo výške 310 miliónov ton ekvivalentu CO_2 do roku 2030. Každý členský štát má individuálny záväzný cieľ v rozsahu od -47 do +5 miliónov ton ekvivalentu CO_2, ktoré spolu dosiahnu spoločný cieľ EÚ.

V roku 2024 Komisia vydala oznámenie a podrobné posúdenie vplyvu týkajúce sa cieľa EÚ do roku 2040, v ktorom odporúča do roku 2040 znížiť čistú bilanciu emisií skleníkových plynov o 90 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990.

1.4 Prognózy emisií skleníkových plynov a ich odstraňovania

Z najnovších prognóz emisií skleníkových plynov a ich odstraňovania vyplýva, že čistá bilancia emisií v roku 2030 by mohla byť o 47 % nižšia ako v roku 1990, a to podľa scenára, ktorý zahŕňa „dodatočné opatrenia“ a pri zohľadnení emisií z medzinárodnej leteckej a námornej dopravy. Ak sa vylúčia emisie z medzinárodnej leteckej a námornej dopravy, mohli by byť o 51 % nižšie ako v roku 1990. Na dosiahnutie cieľa NDC EÚ znížiť emisie o 55 % bude preto potrebné ďalšie úsilie.

Obrázok 3: Minulá a predpokladaná celková čistá bilancia emisií skleníkových plynov v EÚ

Zdroje: Ročná inventúra skleníkových plynov v Európskej únii 1990 – 2022, prognózy emisií skleníkových plynov členských štátov EÚ predložené v rokoch 2023 a 2024 podľa nariadenia o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy

1.5 Pripravenosť na vplyvy zmeny klímy a odolnosť proti nej

Podľa európskeho právneho predpisu v oblasti klímy sa od Európskej únie a členských štátov vyžaduje, aby v súlade s článkom 7 Parížskej dohody zaručili neustály pokrok pri zlepšovaní adaptívnej kapacity, posilňovaní odolnosti a znižovaní zraniteľnosti voči zmene klímy.

Výsledkom je, že stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy z roku 2021 obsahuje široký rad iniciatív a opatrení, ktoré sa Európska komisia zaviazala realizovať, a jej vykonávanie je v plnom prúde[4].

V marci 2024 Európska environmentálna agentúra (EEA) uverejnila prvé európske posúdenie klimatických rizík[5], v ktorom posúdila klimatické riziká a určila politické priority pre adaptáciu na zmenu klímy a pre odvetvia zohľadňujúce zmenu klímy. Identifikovala 36 hlavných klimatických rizík pre Európu, a to v rámci piatich skupín: ekosystémy, potraviny, zdravie, infraštruktúra, hospodárstvo a financie. Viac ako polovica z týchto klimatických rizík si vyžaduje okamžité opatrenia a osem z nich je mimoriadne naliehavých. V tom istom mesiaci Komisia prijala oznámenie o riadení klimatických rizík[6], v ktorom stanovila opatrenia na posilnenie odolnosti a pripravenosti a objasnila, kto je zodpovedný za konanie.

A napokon, posilnenie adaptačných opatrení a pripravenosti zostáva hlavnou prioritou EÚ, ako sa uvádza v oznámení Komisie z marca 2024 a v politických usmerneniach predsedníčky von der Leyenovej pre Európsku komisiu na roky 2024 – 2029[7].

1.6 Podpora rozvojových krajín

Finančné príspevky zo strany EÚ, jej členských štátov a Európskej investičnej banky (EIB) sa v uplynulých deviatich rokoch zvýšili, a to z 9,5 miliardy EUR v roku 2013 na 28,5 miliardy EUR v roku 2022. Príspevky z rozpočtu EÚ a EIB dosiahli v roku 2022 výšku 6,5 miliardy EUR.

Z finančných prostriedkov na opatrenia v oblasti klímy, ktoré inštitúcie EÚ poskytli rozvojovým krajinám, bolo 56 % pridelených na účely zmierňovania zmeny klímy, 16 % na účely adaptácie na zmenu klímy a 29 % tejto podpory sa vzťahovalo na zmierňovanie zmeny klímy aj na adaptáciu.

EÚ podporuje budovanie kapacít v partnerských krajinách prostredníctvom viacerých nariadení, stratégií, politík a programov.

Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa (nariadenie o NDICI – Globálna Európa)[8], ktorého rozpočet na roky 2021 – 2027 je približne 79 miliárd EUR a cieľová hodnota výdavkov na klímu je 30 %, podporuje udržateľný rozvoj a boj proti zmene klímy okrem iného v subsaharskej Afrike, Ázii a Tichomorí a v krajinách Severnej a Južnej Ameriky a Karibiku.

---

4 Správa o vykonávaní stratégie EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy, https://climate.ec.europa.eu/document/download/72286a42-61af-4e8a-a51a-29a58c90274e_en?filename=swd_2023_338_en.pdf.

5 Európske posúdenie klimatických rizík – Európska environmentálna agentúra.

6 EUR-Lex - 52024DC0091 - SK - EUR-Lex.

7 Politické usmernenia 2024 – 2029 |Európska komisia (europa.eu).

8 Nariadenie (EÚ) 2021/947, ktorým sa zriaďuje Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0947.

To sa využilo napríklad v roku 2024, keď EÚ zabezpečila pre konkrétne krajiny budovanie kapacít s funkciou priraďovania odborníkov s cieľom umožniť rýchle a prispôsobené poradenstvo v otázkach, ktoré sa vyskytnú v ich dvojročných správach o transparentnosti, a okrem toho poskytla ďalšiu podporu pri budovaní kapacít, aby pomohla rozvojovým krajinám pri ich inventúre skleníkových plynov a predkladaní dvojročných správ o transparentnosti.

Global Gateway, nová európska stratégia, zvyšuje investície do inteligentných, čistých a bezpečných prepojení sektorov digitálnych technológií, energetiky a dopravy a posilňuje systémy zdravotníctva, vzdelávania a výskumu vo svete. Čerpá z **nových finančných nástrojov** viacročného finančného rámca EÚ na roky 2021 – 2027. Európsky fond pre udržateľný rozvoj plus (EFSD), ktorý je jedným z finančných nástrojov v rámci stratégie Global Gateway, zohráva kľúčovú úlohu pre udržateľný rozvoj v partnerských krajinách EÚ mimo Európy. Financovanie energie z obnoviteľných zdrojov bolo posilnené vďaka viacerým zárukám z EFSD[9].

EÚ podnecuje k činnostiam v oblasti transferu technológií v rámci mnohých projektov rozvojovej spolupráce. EÚ podobne začlenila činnosti v oblasti budovania kapacít do všetkej svojej rozvojovej pomoci v súlade s Parížskou deklaráciou o účinnosti pomoci a Akčným programom z Akkry. Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy okrem toho pripravuje cestu pre to, aby EÚ posilnila svoje medzinárodné opatrenia v oblasti odolnosti voči zmene klímy.

1.7 Zosúladenie finančných tokov s cestou k nízkym emisiám skleníkových plynov a vývoju odolnému proti zmenám klímy

V uplynulých rokoch EÚ dosiahla významný pokrok pri zlepšovaní súladu finančných tokov s cieľmi Parížskej dohody na všetkých úrovniach. V súlade s článkom 2 ods. 1 písm. c) Parížskej dohody EÚ začlenila zmenu klímy do centra svojich hospodárskych, sociálnych a rozvojových postupov prostredníctvom rôznych domácich a medzinárodných iniciatív.

Tieto opatrenia sú signálom aktívneho prístupu k plneniu cieľov EÚ v oblasti klímy a prispievajú k celosvetovému úsiliu v boji proti zmene klímy. V rámci tohto celosvetového úsilia EÚ prevzala vedúcu úlohu pri mobilizácii finančných prostriedkov na boj proti zmene klímy na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni z rôznych zdrojov, nástrojov a kanálov (vrátane nástrojov na uvoľnenie obrovského potenciálu súkromného financovania prostredníctvom cieleného využívania verejných financií) a rôznych opatrení, ktorými sa zosúlaďujú finančné toky s cieľmi Parížskej dohody.

Okrem poskytovania a mobilizácie podpory rozvojovým krajinám podniká Európska únia ďalšie kroky k tomu, aby finančné toky boli v súlade s cestou k nízkym emisiám skleníkových plynov a vývoju odolnému proti zmenám klímy, ako sa uvádza v článku 2 ods. 1 písm. c) Parížskej dohody. Medzi tieto kroky patrí okrem iného začlenenie problematiky zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu do všetkých hlavných výdavkových programov EÚ, uplatňovanie zásady „výrazne nenarušiť“, zavedenie taxonómie EÚ pre udržateľné činnosti[10] a komplexného súboru požiadaviek na zverejňovanie informácií o rizikách ESG, ktoré sa vzťahujú na nefinančné a finančné podniky, a zosúladenie financovania EIB so zásadami a cieľmi Parížskej dohody.

---

9 Správa o činnosti Európskeho fondu pre udržateľný rozvoj z roku 2020, Európsky fond pre udržateľný rozvoj, https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/6c93ad22-d299-11ed-a05c-01aa75ed71a1.

10 Nariadenie – 2020/852 – SK – EUR-Lex (europa.eu).